

Székelyország

«Székely-Udvarhely»

Csik, Háromszék, Marastorda, Torda-aranyos és Udvarhely-vármegyék partoktól független, székely érdekű ujság

Előfizetési ára: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 f. Egyes szám 16 fillér. Hirdetések díjszabás szerint. Megjelenik minden vasárnap

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. sz. Telefon 15. sz. Posta takarékpénztári csekk- és kliringszám 0489. sz. Ia1

Emléket Désynek!

Írta: P. Szentmártoni Bálint.

Szegény Zoltán fiam — szolt az édes anyá —
Érezte a szívem, hogy ez lesz a sorsa.
Mielőtt elment voln' a gaz muszka ellen,
Szívemet megszállta egy kínos sejtetem.
S midőn láttam, hogy kedvelt fenyőfája
Sárgult s leveleit hullatja alája:
Tudtam, hogy elvesztem, el az utolsó is.
De nem szoltam neki, nem, egy árva szót is.
Mindegy, repedjen meg bús anyai szívem,
Dúlja fel a bánat pihegő kebelem,
Legyen bármily jövő, s édes öröm helyett
Érje keserűség megöszült fejemet,
De a Zoltán fiam szándékát nem sértem,
Ő egyetlen fiam, ő mindenem nekem!...

És jött az elválás, a búcsú órája,
Bánatos búszkeség ült ki homlokára.
— Lelkem, édes anyám, egyetlen drága lény,
Kinek szófogadó gyermeke voltam én,
Kinek minden szava csak parancs volt nekem
S kit, oh mindenkéül legjobban szerettem,
S kinek, ha pihenni jöttem munka után,
Csüngtem ajkaidon, miként gyümölcs a fán,
És ki az örömtől reszkető kezekkel
Köbledre öleltél igaz szeretettel,
S kezéd érintése már elég volt nekem
S sötét arcedőim elsimultak szépen.
Lelkem, édes anyám, ki szültél e honnak,
Engedj védelmére, engedj kéré szómnak!
Legyen néma bánat szivednek a mélyén,
Halk imává váljon minden szent érzemény.
Légy, mint eddig voltál, büszke magyar anya,
Ezt kívánja fiad ezt az édes haza.
És most Isten veled, lelkem, édes anyám.
Megyek, mert veszélyben édes, magyar hazám
A második anyám.

— Isten veled fiam, legyen miként mondtad,
Legyél továbbra is olyan, mint a múltad.
Tudom, hogy szerettél te mindenkéül főtött,
Tudom azt is, hogy: A haza minden előtt.

És elment a bajnok csatába és vészbe,
Anyá és a falu könnyes szemmel nézte,
S az ős kuriának repkényes csarnokán,
Galambsz matrona néz egy vitéz után,
S reszkető kezébe örök búcsút jelző
Puha, selyem kendőt lengetett a szellő.
S a lekötött bánat nehéz gondolata,
Még egyszer bucsuként mély sohajt fakasztja:
— Istenem, Istenem! vajjon látom-e még,
Vajjon látom-e még?!

Pár nap elmúltával, ott a csatatéren,
Új ezred érkezik szent tűzzel szívében,
S mint a tulvilági kacagányos hősök,
Úgy rohog a sereg s bajnokunk is köztök.
Ott!... ott!... nem látjátok a hőst, miként
rohan,
Mintha a hős vitéz, Csaba volna ottan,
Száz életet olt ki halált osztó kardja
S hull az ellen, miként a megért gabona.
És midőn a harcnak győzelem a vége,
Egy eltévedt golyó-nemes szívet érte
Nincs, nincs ő már többé, hangzik a bús ének
Feláldozta énjét hona szerelmének.

De nem! nem halt ő meg! szívünkbe zárjuk őt.
Élni fog szelleme, míg lesz egy magyar rög
S mi, kik Isten után még életben vagyunk,
Igyérjük, hogy méltó emléket állítunk,
Hol e dicső honnak édes gyermekei,
Szent megihletéssel áldozzanak Neki.

Pro patria!

Dr Szabó István gödöllői ügyvéd
Pestvármegye törvényhatósági bizottságának választott tagja, a székelyudvarhelyi cs. és kir. 82. gyalogezred I. zászlóalj, 4. századának derék kadétja, 1915. október 8-án az északi harctéren, a muszkatömeggel szemben vívott titáni harcban, hősi halált halt, melyről az ezred Tiszti kara hozzánk a következő szövegű tábori postai levelező-lapot küldötte:

Északi harctér, 1915. okt. 9.

A „Székelyország” Tek. Szerkesztő égenek Székelyudvarhely.

Tekintetes Szerkesztőség!

Az Inf. Reg. No 82. tiszti kara mély fájdalommal tudatja, hogy szeretett bajtársuk

Dr Szabó István

kadett, gödöllői ügyvéd

f. hó 8-án, midőn szakaszát rohamra vezette, hősi halált halt

Emlékét kegyelettel őrizzük meg!

Az Inf. Reg. 82. tiszti kara nevében:

Anda József Dr Kormos Dezső
kadett. kadett.

Bennünket, a „Székelyország” szerkesztőségét azért is közelebről érint Dr Szabó kadet hősi halála, mert lapunknak megbízott harctéri tudósítója volt. De másfelől egy oly kiváló tehetség, annyi reményre jogosult derék ember elvesztése, amilyen ő volt, mindenkiben fájó érzést kell, hogy keltsen.

Dr Szabó István gimn. tanulmányait a nagykőrösi református kollégiumban végezte és pedig az I. osztálytól végig jeles eredménnyel. A nagykőrösi ref. koll. Arany János

önképző körének nagyérdemű elnöke volt s úgy tanuló-társai, mint tanárai szerették és nagyrabecsülték.

Ezután a budapesti Tudományos Egyetem jogi fakultásán több munkájával pályadíjat nyert és tanulmányait itt is kitünő eredménnyel végezve, négy évvel ezelőtt az ügyvédi vizsgát Budapesten ícséretesen tette le Irodáját Gödöllőn nyitotta meg, ahol rövid idő alatt egyéni kiválósága, nagy jogi tudása és szeretetre méltó magatartásával a legkeresettebb ügyvédek egyike lett.

Nagy népszerűségét legjobban igazolja az, hogy az alig 30 éves, kiváló képzettségű fiatal ügyvédet, Pestvármegye törvényhatósági bizottságába beválasztotta Gödöllő, a váci szolgabírói járás székhelyének közönsége. A legutóbbi képviselőválasztások alatt a pestvármegyei egyik kerület függetlenségi és 48 as programmal országgyűlési képviselőjének jelölte.

Kiváló szónok volt és mint az egyik gödöllői ujság szerkesztője, hírlapírói téren is nagy érdemeket szerzett.

A budapesti híres Molinári-ezrednek volt egyévi önkéntese és a tiszti iskolát szintén kitünő eredménnyel végezte. Huszonhatod magával helyezték át a vitéz 82-es gyalogezredhez Székelyudvarhelyre, hol úgy önkéntes társai, mint a polgári társadalom körében, bálványozásig szerették aranyos jó kedélye és magas szellemi műveltsége, őszinte, igaz baráti érzése miatt.

Visszont ő is a székelyeket nagyon megszerette. Folyton a legmelegebb hangon emlékezett meg róluk, valahányszor szóba kerültek. E hó 4-én kelt és a tábori posta bejegyzőjével 9-én lebetűzött lapját, melyet lapunk szerkesztőjéhez írt, emlékül ide iktatjuk:

Kedves Betegh ur! Most épen nyugodtabb napjaink vannak s sietek írni. Bizony ez a földalatti élet, nem a legkellemesebb. Tűzben már voltunk megérkezésünk után azonnal, de azután a muszkák megszaladtak. Nagyra becsülöm ezeket a katonákat, mert igazán sodat kibírnak és sokat dolgoznak. Hogy vannak otthon? Jó emlékekkel gondolok vissza udvarhelyi napjaimra. Szíves üdvözléssel vagyok Dr Szabó

Mindnyáján, kik ismertük és megszerettük, mélyen meghatva fogadtuk a szomorú hírt s a derék, kiváló férfi és hős emlékét szívünkbe zárva, tisztelettel fogjuk megőrizni.

A magyarok nagy Istene, adjon Neki békés nyugodalmat!

Istenhez.

Óh! hatalmas égnek
Örök, szent királya!
Hallgasd meg hű néped
Mit kíván kívánva,
Mi a hű imája.

Kik e földön élnek,
Mindnyájuk szívének
Csak egy sóhajta:
Vérző sebeinket
Kötözd valahára!

Kardjaink csengését,
Lelküink zokogását,
Ágyuink dörgését
Szívünk hasadását
Óh! csak erre kértünk
Hallgasd meg végtére
S áldásos békédre
Érleld meg kis népünk!

Hogy kicsiny nemzetünk,
Mig csak itt lélekezünk,
Ameddig szive ver,
Irgalmad, Jóságod,
Mindenhatóságod
Örökké hirdesse
mindörökké Ámen.

Székelyudvarhely, 1915. X. 18.

Denger Dávid
egyévi önkéntes.

Havi fizetéssel nyomdásztanulónak egy
jóravaló, szorgalmas fiut **felvesz**
Betegh Pál könyvnyomtató-intézetébe Székelyudvarhelyt. **Reál- vagy polgári iskolai két osztályt, avagy algimnáziumot** végzetek **előnyben részesülnek.**

A hős 82-ösök

A cs. és kir. Hadügyminiszterium 1915. március 22 én kiadott 140-ik számu veszteség lajstromába foglalt 82-ös ezredbeli tisztek és legénység névsora. (XL. közlemény.)

Csifó Sándor tizedes, c. szakaszvezető 6. sz. Udvm. Küsmöd 1889. hadifogoly (Wladimir, Oroszország). — Czifra János 6. sz. Udvm. Etéd 1892. hadifogoly (Evakuationspital Nr. 29. Wladimir, Oroszország)

Dénes Dániel pót. 3. pót. Udvm. Székelymuzsna 1885. hadifogoly (Oroszország). — Dénes Ferenc 12. sz. Udvm. Székelyderzs 1892. hadifogoly (Oroszország). — Domokos Miklós 8. sz. Udvm. Erdőfüle 1892. hadifogoly (Oroszország).

Ferenc János pót. pót. Csikpál-falva 1883. hadifogoly (Oroszország). — Fogarasi Pál tizedes, c. szakaszvezető 1. gépfegyverosz. Udvm. Hodgya 1882. hadifogoly (Evakuationspital Nr. 32. Niznij-Nowgorod, Oroszország).

Gábor Sándor c. ővezető 3. pót. Csvm. Borszék 1886. hadifogoly (Oroszország). — Gergely Mózes pót. 3. pót. Udvm. Oroszhegy 1883. hadifogoly (Oroszország). — Grünbaum Mihály pót. 2. pót. Udvm. Szentdemeter 1888. hadifogoly (Oroszország).

György István pót. Csvm. Kilyén-falva 1885. hadifogoly (Oroszország). — György Vencel (Anda) 14. sz. Csvm. Gyergyószentmiklós 1882. hadifogoly (Wolsk, Saratow tartom. Oroszország). — Gyuri Ferenc (Farkas) pót. 3. pót. Udvm. Oklánd 1884. hadifogoly (Rjsan, Evakuationspital Nr. 43. Oroszország).

Hajdu József pót. 2. pót. Csvm. Gyimesbükk 1891. hadifogoly (Oroszország).

István Mihály ővezető 1. pót. Udvm. Székelyderzs 1883. hadifogoly (Bogutschar, Woronesch tart. Oroszország).

Jakab Dénes 12. sz. Udvm. Petek 1884. hadifogoly (Oroszország). — Józán Lőrinc 13. sz. Tordaaranyosvm. Tur 1885. hadifogoly (Bogutschar Woronesch tart. Oroszország).

Kacsó József 8. sz. Udvm. Alsósófalva 1890. hadifogoly (Oroszország). — Kiss Kálmán c. tizedes 3. pót. Csiktusnád 1885. hadifogoly (Oroszország). — Kóbori Gyula pót. 3. pót. Udvm. Homoródszentlászló 1885. hadifogoly (Oroszország). — Kolozsi Mihály 6. sz. Csvm. Borszék 1892. hadifogoly (Wolsk, Saratow tart. Oroszország). — Kovács Lajos századkürtös 12. sz. Udvm. Vágás 1881. hadifogoly (Taschkent Oroszország). — Kozán András 5. sz. Udvm. Szentegyházsfalu 1892. hadifogoly (Wolsk, Saratow tartomány Oroszország).

László Imre 8. sz. Csvm. Gyimesközéplak 1892. hadifogoly (Oroszország). — Lázár Lajos pót. 3. pót. Udvm. Lővéte 1883. hadifogoly (Oroszország). — Lőrinc Ferenc 11. sz. Udvm. Kadicsfalva 1888. hadifogoly (Oroszország).

Lukács József 4. gépfegyverosz. Csvm. Gyergyótölgyes 1885. hadifogoly (Oroszország). — Lukács Zsigmond pót. 3. pót. Udvm. Székelylengyelfalva 1884. hadifogoly (Oroszország)

(Folytatjuk.)

Messze, messze Lublin táján...

Tábornövek lángja mellett,
Búsán szól a nóta!
Mintha messze Székelyföldön,
Gyergyó alján szólna!
Ott termett a Gyergyó alján,
Vadvirágos réten.
Nyíló ákác-virág között,
Május közepében.

A szél mintha haza fújná,
Úgy hallik a hangja,
S visszhangot rá, mintha éppen
A szép Gyergyó adna!
Pedig messze, messze tőle,
Orosz föld határán,
Ottan kél a nóta útra,
Lublin város táján.

Messze, messze Csikországban...
Igy szól a bús nóta!
Imát mond a tábor népe
S térnek nyugovóra!
Messze, messze Lublin táján
Gyergyó virágjáról!
A kialvó tüzek mellett,
Álmodik a tábor.

Kérnay Saturnó.

53 esztendő Udvarhelyvármegye köz- igazgatási életéből.

Írta: lengyelfalvi Bárá Orbán Ottó.

VII.

Agyonveretésem hire nagy és általános felháborodást keltett az ellenzék körében s a vidékről beseregelt ellenzékiek is boszuért kiállottak.

Ennek az lett a következménye, hogy a mikor a kormánypárti választók Bethlenfalváról és Kadicsfalváról Székelyudvarhelyre érkeztek, a feldühödött ellenzékiek megtámadták és alaposan elverték. Közülük többen késekkel leszúrtak s kövekkel agyonvertek.

A további vérengzésnek az vetette végét, hogy én reggel Szenttamáson fogadott szekérrel Székelyudvarhelyre beérkeztem. Az ellenzéki választók mikor közibük mentem, annyira megörvendtek, hogy vállukra véve, a városban körülhordoztak. Így aztán a kedélyek csakhamar lecsillapultak.

A kormánypárt az elmondotthoz hasonló erőszakoskodással dolgozott s így sikerült 50—60 szavazattöbbséget kieroszakolnia. Gróf Bethlen

János és Török Albert tehát képviselők lettek, de azért Orbán Balázs és Ugron Gábor sem maradtak ki az országgyűlésről, mert más kerületek, hol nem volt ilyen korrupció, beválasztották.

Ez alkalmából irt volt boldogult Bartha Miklós Török Albertől egy verset, mely — emlékezetem szerint — így kezdődött:

Harangoznak délre,
Királyi ebédre,
Akkor méne Albert
Miniszter elébe

Miniszter elébe,
De nem az ebédre.
Nagy pecsétű, nagy diploma
Vagy a kezébe.

Miniszter ur kérem,
Nagy hivatalt adjon nekem,
Mert otthon, hogy képviselő lehessenek,
A testvér testvért öle stb.

Török Pál eljárása, a pártok között ellenszenvet keltett; noha Daniel Gábor főispán, Tibád Antal alispán és Török Albert mindent elkövettek, hogy a kedélyeket lecsillapítsák. De addig a régi barátságos viszonyt helyreállítani nem lehetett, amíg Török Pál hirtelen halála be nem következett.

Az annyira erőszakos és rendkívül indulatos Török Pál rossz természetének lett az áldozata. Pártjának egyik értekezletén akaratát nem tudta érvényesíteni s e miatt annyira felingerlődött, hogy az értekezlet végeztével, mikor a vendéglőben ebédhez ült, szívszélhűdés érte és ott azonnal meghalt.

Török Albert és Tibád Antal a képviselőségben és alispánságban egymást felváltották.

Török Albert a Székelyföld egyik legagilisabb alispánja volt. Nagy tudás, kitartó szorgalom és páratlan munkaképesség jellemezték.

Daniel Gábor főispán teljesen megbízott benne és így szoros együttműködéssel vezették a vármegyét mindaddig, míg Török Albertben a nagyraagyás fel nem ébredt s minden körülmények között főispán nem akart lenni.

E szándékát velem, mint bizalmas emberével közölte, mert a képviselőválasztások kivételével, a vármegye belügyeiben köztem és Török Albert között nézeteltérés nem volt. Én egész jó akarattal figyelmeztettem, hogy a főispánság ábrándjával hagyjon fel, mert amíg ő az alispán, addig a vármegyében a hatalom az ő kezében van, de a mihelyt főispán lesz, a hatalmat is elveszti és rövid idő múlva megbukik. Kértem, várjon még egy pár évet, akkor Daniel Gábor önként nyugalomba vonul és utóda más ugysem lehet a vármegyében, csak ő.

Azonban a nagyraagyás ördöge annyira erőt vett volt Török Alberten, hogy pártja támogatásával Daniel Gábor ellen tört és nyugalomba vonulásra kényszerítette — harminc évi szolgálat után.

Daniel Gábort az ellene elkövetett méltatlan eljárás nagyon bántotta.

Nemes, jó lelkét szomorúság töltötte el, hogy oly hosszas időn keresztül tanúsított tapintatos, igazságos és így minden vonalon helyeselt szolgálata után, fondorlat vette körül s annak, mintegy áldozatául esett.

Daniel Gábor megbuktatása után, tényleg Török Albert került a főispáni székbe: s a nála megszokott eréllyel és szorgalommal fogott a kormányzására bízott vármegye vezetéséhez. Azonban már főispánsága első évében népszerűsége annyira lehanyatlott, hogy többször bizalmi szavazatokkal kellett támogatni állásában.

Miután a törvényhatóságí közgyűléseken e szavazatokat csak nehézségekkel lehetett összehozni, többször figyelmeztettem őtet, hogy mihelyt egy főispán bizalmi szavazatokkal akarja állását fenntartani az egyenlő a bukással. Mert a bizalomnak önként és nem mesterségesen kell megnyilvánulnia. De Törököt az ilyenek el nem keserítették. Viharedzett ember lévén, tultette magát az efféle „csékélységek”-en.

Itt említem meg, hogy Török Albertet az alispánságban Ugron János, Udvarhelyvármegye mostani derék főispánja követte.

Fiatalos lelkesedés, nagy tudás, a közigazgatás terén széleskörű munkaképesség, minden várakozást befelülmuló tapintatos bölcsesség nyilvánult meg eljárásaiban s ez a vármegyei pártok egyértelmű elismerését, bizalmát biztosította számára.

Csak hamar megnyerte a társadalom rokon szenvét is s így Magyarország egyik legjobb alispánjává küzdötte fel magát.

Ugron János három főispán idejében volt alispánja Udvarhelyvármegyének, melynek köz- és társadalmi életében nagyon lényeges, gyakran viharos szerep jutott osztályrészéül.

Ezekről majd a maga helyén fogok megemlékezni. Itt csupán azt akartam jelezni, hogy időrendszerint mikor került az alispáni székbe.

(Folytatjuk)

Székely hősök.

Csik-, Háromszék-, Marostorda-, Tordaaranyos- és Udvarhelyvármegyéből származó és a világháboruban megsebesült, meghalt vagy hadifogságba jutott hősöknek a hadügyminiszterium veszteség lajstromai alapján összeállított hiteles kimutatása.

XLII.

Csákány Dávid 24. hgye. 12. sz. Háromszékvm. Bita megs. — Czári Mihály 24. hgye. 4. sz. Udvm. Abásfalva ms.

Darvas János 24. hgye. 1. sz. Csiktusnád ms. — Deák Vazul 24.

hgye. 2. sz. Udvm. Székelymuzsna ms. — Demeter Gyula örvezető 24. hgye. 8. sz. Csikszentmiklós ms. — Dénes Ferenc 24. hgye. 1. sz. Hszvm. Árapatak megs. — Dombi Imre 24. hgye. 12. sz. Hszékvm. Kálnok megs.

Értes Ferenc 24. hgye. 11. sz. Csiklusnád ms.

Faragó Sándor 24. hgye. 12. sz. Hszvm. Petőfalva, meghalt 1915. jan. 4. — Fisüs Zsigmond 24. hgye. 11. sz. Hszvm. Orbaitelek megs. — Fodor Pál 24. hgye. 4. sz. Csikrákos ms. — Földes Samu 24. hgye. 12. sz. Papolecz, meghalt 1915. jan. 18.

Gáspár József 24. hgye. 12. sz. Hszvm. Szöröse ms. — Gergely István 24. hgye. 6. sz. Csikszentimre ms. — Gödri György 24. hgye. 11. sz. Hszvm. Keresztvár ms. — György Antal 24. hgye. 10. sz. Csikszentgyörgy ms.

Hegyi Ignác 82. gye. 13. sz. Udvm. Székelyszentlélek 1893. ms.

Kaló István 2. gye. 4. sz. Hszvm. Nagyajta 1883. ms. — Keczeán Péter 24. hgye. 3. sz. Hszvm. Elpatak megs. — Kerekes Mihály 24. hgye. 11. sz. Csiklusnád ms. — Kinda József 24. hgye. 6. sz. Csvm. Gergyóbékás ms. — Kolozsi András 24. hgye. 9. sz. Hszvm. Mikóujfalu ms. — Koncz Péter 24. hgye. 6. sz. Udvm. Vargyas ms. — Kovács Ferenc szakaszvezető 24. hgye. 5. sz. Csikverebes ms. — Kovács József (János) 22. hgye. Marostvm. Nyárádköszvényes 1891. meghalt 1915. jan. 3. — Kovács Károly 24. hgye. 10. sz. Hszvm. Kézdialmás ms. — Kováts Béni 24. hgye. 11. sz. Székelyudvarhely ms. Kováts Imre 24. hgye. 12. sz. Csikvm. Kásonujfalu, meghalt 1915. jan. 11. — Kukuj János 24. hgye. 10. sz. Hszvm. Előpatak ms.

László Gergely 24. hgye. 12. sz. Csikszentdomokos ms. — László János 24. hgye. 11. sz. Hszvm. Zabola megs. — Lázár Ferenc 24. hgye. 6. sz. Udvm. Lövéte megs. — Lestyan Dénes 24. hgye. 6. sz. Csikkozmas ms. — Lőrincz Henrik 24. hgye. 6. sz. Udvm. Bardocz ms. — Lukács Gyula 24. hgye. 6. sz. Udvm. Homoródremete ms.

Majorán György 82. gye. 2. sz. Udvm. Magyarfelek 1889. megs. — Márton Dénes 24. hgye. 9. sz. hadifogoly.

Nagy Mózes 24. hgye. 12. sz. Udvm. Olasztelek ms. — Nagy Samuel 24. hgye. 10. sz. Udvm. Bibarczfalva ms. — Negut János tart. szakaszvezető 2. gye. 5. sz. Hszvm. Kovászna 1874., meghalt 1915. febr. 15. — Néma Miklós pótt. 2. gye. 15. sz. Hszvm. Előpatak 1886. ms. — Nyisztor Miklós 24. hgye. 3. sz. Csikszentimre, meghalt 1915. jan.

Oláh Dénes 2. gye. 3. pótsz. Hszv. Felsőcsernáton 1894. ms. Opra Pál 24. hgye. 12. sz. Hszvm. Szárazpatak ms.

Pál János örvezető 24. hgye. 12. sz. Csikvm. Kásonujfalu, meghalt 1914. dec. 12—26. — 1915. jan. 6. — Papp János 22. hgye. Udvhvm. Szederjes 1888., meghalt 1915. jan.

3. — Pénzes György 24. hgye. 7. sz. Hszvm. Bereczk megs. — Péter István 24. hgye. 12. sz. Csikszentdomokos ms. — Péterfi Antal 24. hgye. 2. sz. Hszvm. Kézdiszentkereszt megs. — Polosán György 24. hgye. 11. sz. Hszvm. Aldoboly, meghalt 1914. dec. 26. — 1915. jan. 6. — Sztrója Miklós 24. hgye. 4. sz. Sepsiszentgyörgy, meghalt 1915. jan. 17-én.

Timár András 24. hgye. 1. sz. Csvm. Gyimesfelsőlak ms. — Tódor József 2. gye. 2. sz. Hszvm. Léczfalva ms. — Tompos Péter 24. hgye. 12. sz. Csikménaság ms.

Váncsa Lajos örvezető 24. hgye. 6. sz. Csvm. Kásonjakabfalva ms. — Vas Lőrinc 24. hgye. 2. sz. Udvm. Keményfalva, meghalt 1915. jan. 6—21. — Veress András 24. hgye. 11. sz. Hszvm. Zágon ms. — Vizoli István 82. gye. 13. sz. Csvm. Szárhagy 1892., meghalt 1915. febr. 22.

(Folytatjuk.)

A kincstári sóbányászat.

A magyarországi kimeríthetlen mennyiségű kősó nemcsak a jelenlegi sóbányák vidékén a magyar Alföldön, Erdélyben, továbbá Romániában és Moldvában egyidejűleg rakódott le. A Kárpátok kitörésével és az erdélyi hegység kiemelkedésével az erdélyi só a körhegység által körülválasztva megmaradt, de fennmaradtak többé-kevésbé jelentékeny sótelepek Máramaros, Bereg, Ung, Zemplén és Sáros vármegyékben is.

Erdélyben több helyen a só sziklák alakjában a külszínre emelkedik. Ilyen sósziklák találhatók Parajd környékén, Alsó- és Felsősófalván, Szóvátán, Libánsfalván, Szásznyíres és Bálványosvárja között. E külszínre való emelkedés leginkább a medence szélein észlelhető.

Az erdélyi sótelepek felett Cerithium márga kőzet terül el 5—30 cm. vastagságban, váltakozva Homokkő és Trachyttuff rétegekkel s vékony szakadozott fiatal kőszén, Anhydrit és Gipszárványokkal; a máramarosi sóképződményt ellenben fekete-kékes színű, vízhatlan agyag (u. n. pallag) fedi 5 cm.-től 37 méter vastagságig. Néhol a fedőagyag teljesen hiányzik s a sótüzsőt márga és homokkőrétegekkel váltakozó tuffa vagy kavics, sőt Sugatagon több helyen trachyihömpölykőképződmény fedi.

A jelenlegi bányaművelési mód szerint a bányacsarnokok főtéi 100—200 méter hosszúság mellett 8—12—16 méter szintes szélességet nyernek. Az oldalak bizonyos mélységig 45—60°-nyi szög alatt vájtnak alá, azután merőleges falakban folytatódnak a fejtő talpig. Ily főcsarnokokból több kereszt- és oldalcsarnok nyílik.

A sófejtés igen régóta divatos módon, keskeny, éles 4—5 kg. súlyu

acélhegyű vasesákányokkal eszközölt talpréseléssel és padok felfeszítésével történik, amely művelettel mintegy 50 kg. súlyu téglányalaku sódarabokat nyernek. A 60-as és 70-es években robbanó anyagokkal is történtek kísérletek, ezek azonban kellő eredményre nem vezettek. Jelenleg csak kivételes esetekben, pl. vágatok előhatolásának siettetése céljából vagy szélesítési munkálatoknál alkalmaztatnak robbanószerkeket.

Aknaszlatinán, Rónaszéken, Aknasugatagon, Marosujváron, Désaknán, Parajdon és Sóváron az üzem egész éven át, Tordán és Vizaknán ellenben, tekintettel a csekélyebb szükségletre és arra, hogy a bányamunkások nyáron át a földműveléssel foglalkoznak, csak a téli hónapokon át folyik.

Sóváron főtt só állítanak elő. Itt is régebben kősóbányászat folyt, mely már a XV. században vette kezdetét; a felhagyott és betömött, de 1910. évben újra nyitott és az 1911. év folyamán 82 m.-ről 93 m.-re leemélyített Maria-aknából kihuzott, teljesen telített sóoldatból főtsót termeltek.

A kősóképződmény homokkő és trachyt közé beágyazva fordul elő földes márgákkal vagy agyaggal; fedőrétegét hatalmas szürke agyag képezi, mely az u. n. pallagban megy át s a kősőtüzs burkolatát alkotja. E pallag felsőrése sötétlans csak a kősó közelében van sóval impraunálva. Alatta laza, durva szemű, édes vizet tartalmazó homokkő következik. E vízvezető réteg okozza, hogy a kutatóknak a mélységben elfulladásznak.

A kősólerakodmány, a feltárt kőzetekből és a rétegek között nagyritkán előforduló foraminiferákból következtetve, a harmadkorszak mediterrán rétegei közé sorozható.

A kősóbányászat 1752. évi február hó 21. ig volt üzemben. E napon a teljesen telített sóstiz, mely a sótüzs déli oldalán ömlött he, az egész, nagyjából tártó bányászatot elárasztotta. E viz képezi jelenleg a sófőzés tárgyát. Az évi, mintegy 60.000 q-t kitevő főtsó a Nándor és Ferenc sófőzőművekben lévő három sófőző üstben állittatik elő, melyek közül kettő folytonos üzembe van, a harmadik tartalékul szolgál. E sófőzőberendezés az 1791—1806-ik évek közötti időben létesült, azóta alig változott. A rendelkezésre álló természetes telített sóoldat évi 180—190.000 hl.-t tesz ki s teljesen feldolgoztatik.

A sóbányaművek talpfajtás útján 45—50 kg. súlyu alaksót termelnek, az előmunkálatokból és szélesítésből darabsót, réselésnél apró- és törmeléksót. E két utóbbi minőség megörölve ét-só és marhasó előállítására szolgál.

Marhasó csak Aknaszlatinán és Parajdon állittatik elő s 99,25 százalék kősóból, 0,50 százalék vörösvasoxidból (col cothar) és 0,25 százalék ürmőporból áll.

Ezenkívül a marosujvári bánya az ottani ammóniak sódagyárának

évenként mintegy 35.000—400.000 q sót szolgáltat telített sóoldat alakjában. („A Bánya“.)

SZÉKELY GAZDA. A talejerő fönttartása.

Az középjótermés által a talajból elvont termőerőt visszapótolni igen nehéz, szinte lehetetlen. Először is azért, mert állatállományunk megapadt, ami a trágyatermelés csökkentését idézte elő. Másodszor azért, mert szűkös vonóerőnkkel termelt kevés trágyát sem bírjuk kihordani és a trágyázás rendjét betartani. A kényszerhelyzet szinte parancsolólag utal a műtrágyák bőségebb alkalmazásához, amennyiben azok is kaphatók és szállíthatók. Sigmund Elek dr., a Vegyészeti Lapok legutóbbi számában a töle megszokott tárgyilagossággal és nagy tudással foglalkozik hazai műtrágyagyártásunk bajjaival, valamint a háboruokozta nyersanyaghiányok lehető pótlásával. Az ott mondottak főként a műtrágyagyáraknak szólnak, de közvetve és igen mélyen érintik a magyar gazdákat is, mert a trágyázás nehézségeit a háborus idők alatt a gazda leginkább tudja, talajunkkal üzött rablógazdálkodásunkat a számítót termelő, fekete ceruzával, vastagon írja, jegyzi föl számtartásában. Világosan látja a gazda, hogy kényszerű helyzetében sem a visszapótlást a termőföldjének, sem következő évek növényeinek tápanyagszükségletét meg nem adhatja. A háboru után a magyar föld termőereje megfogyva, amugyis csekély terméseredményeink még csökkenésnek néznek elébe. Az a kérdés tehát, hogy mit tegyünk a háboruokozta nehéz viszonyaink között a föld táplálóberejének fenntartására? Először is rendelkezésünkre álló és található minden trágyanyagot gyűjtsünk össze. Így az istállótrágya hiányát pótolhatjuk komposzt-, fekáli- és más trágyákkal. Másodszor, jó előre gondoskodjunk műtrágyákról. Az egyes műtrágyaféléket előbb kicsinyben, kísérletezősképpen néhány holdon próbáljuk ki és az elért siker és terméseredményekhez alkalmazkodva, a háborus feszültség megszűnte után azonnal térjünk át a műtrágyák legkiterjedtebb alkalmazására, mert a mi háborus diadalainkat ezideig is csak a kitartásunk tette lehetővé, mely két nemzetfenntartó oszlopon nyugszik: a magyar nemzet vérerején és az áldott magyar föld termőerején. A háborus megpróbáltatásokat dicsőséggel állotta ki a kettő, a magyar hősi- és a magyar anyaföld. de pótlásukról előre kell gondoskodnunk. Az anyaföld, termőereje nélkül a mi erőnk is elvesz. A talajból bőségesen elvont tápanyagok pótlására a hazai műtrágyafogyasztást legalább is az eddiginek kétszeresére kell feleltünk a háboru befejezésekor.

P. T.

HIREK.

— **Ismét kitüntetett székely ezredek.** A hadsereg Főparancsnoksága az alább nevezett ezredekhez a következő parancsot intézte:

A 40, 62, 82, 89. (különösen a 89-ik gy.-ezred 1., 3., 5-ik századának), 90. gye. 4. sz. bosnyák hercegovinai és a 12-ik császári vadász-zászlóaljnak kiválóan bátor és sikeres magatartásukért, melyet a folyó hó 7. és 8-iki harcokban, valamint a 4-ik hadsereg déli szárnyán tanúsítottak, ugyancsak a 10. és 2. gyaloghadosztály tűzértségének, különösen a 29-ik tábori tűz ezrednek a gyalogság kiálló támogatásáért, különös elismerésemet és köszönetemet fejezem ki.

Ezen dicsérő elismerés az összes hadban álló csapatok előtt kihirdetendő.

FRIGYES főherceg s. k.
tábornagy.

A mint ebből örömmel látjuk, minden alkalommal, amikor egy-egy nagyobb csoportot a legfelsőbb elismeréssel kitüntetés ér, közte vannak a székely ezredek. A háború folyamán a 62. és 82. szám gyalogezred már számtalan elismerésben részesült. Így csak nemrégiben kapta a 82. sz. gy. ezred a hadsereg főparancsnokság kitüntető elismerését, a mely mellett az ezred tiszti kara és legénysége eddig is kb. 1500 vitézségi érmet és magasabb kitüntetést kapott.

— **A vértanu familiájából** származik martonosi Gálffy Gábor joghallgató, martonosi Gálffy Kálmán és neje Jakabházy Polixena 17 éves fia, aki még 1914. október havában önként jelentkezett katonának a világháború idejében. December 1-én már Budapesten, a Főiskolai Önkéntesek Tartalékos Tiszti Iskolájában találjuk, ahol katonai tanulmányait végezte. 1915. március végén a kolozsvári 21-es honvédezred hadapródjelöltjeként a legelső menetszázadba kérte a beosztását. Csakhamar kinevezték hadapródnak és a Kárpátokba ment századával a haza védelmére. Egyik nagy előnyomuláskor, három napon át tartották vissza az ellenséget Papp Zsiga zászlóssal és 830 főnyi honvéddel; míg a kisegítő csapatok érkeztek, addig a zászlóssal és 60 honvéddel maradtak csak életben. Papp Zsigmond zászlóst és martonosi Gálffy Gábor hadapródot az I. oszt. ezüst vitézségi és a legénység mindegyikét bronz éremmel tüntették ki. A Kárpátokban ott volt a híres front-átörésnél is, amikor Drohobiczban megsebesült. A kolozsvári vörös kereszt kórházban ápolták. Innen aztán felgyógyulása után az időközben Nagyszebenbe áthelyezett ezredéhez bevonulva, zászlósi rangra emelték. Majd a menetszázadba nyert beosztást és e hó 20-án ismét a harcra ment. Isten segítse a derék székelyt, ki előkelő családi hagyományaihoz valóban méltónak bizonyult.

— **Kitüntetett 82-esek.** A király Ö Felsége Gábor András tart. zászlós az ellenség előtt tanúsított kitűnő szolgálati elismeréséül, a vitézségi érem szalagján, az arany érdem keresztet; Witt Lajos, Knobloch Vilmos, Fasht Albin és Sliashy Siegfried őrmestereknek, valamint Hauber Alajos és Pantle Frigyes I. oszt. számvevő altisztnak a vitézségi érem szalagján a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

— **A sebesült székely ügyvédi vizsgája.** Dr. dersi Elekes Domokos, a 21-es vadászok I. oszt. ezüst vitézségi éremmel kitüntetett derék zászlós, ki a híres Sztrmay hadsereg csoportnak Stryj és Drohobiczban vívott május 28-iki ütközetében súlyos sebesülést szenvedett, a marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság előtt a napokban sikeres ügyvédi vizsgát tett. A páratlan szorgalmu vitéz zászlós, felhasználta a sebesülésére kapott szabadságidőt a tanulásra és ügyvédi diplomát szerzett. Most pedig — ismét egészséges lévén — a novemberi csapatokkal indul a harcra. Adja Isten, hogy vissza is jöhessen és szorgalmának gyümölcseit majdan a béke áldásos idejében élvezhesse! Itt említjük meg, hogy a derék zászlós testvérbátyja: Dr. Elekes Dénes székelykereszturi ügyvéd, mint tart. főhadnagy Szerbiában harcol.

— **Tanulságos hírek.** Szabolcs vármegyében Olchváry Pál főszolgabíró járási értekezletet tartott a birtokosokkal s az őszi vetési munkálatok sikeres elvégzéséről tanácskoztak. A még bevetendő területre közmunka-erő kirendelését javasolta s ennek díját 1200 négyszögöles holdanként szántás, vetés és boronálásért 15 K, erős agyagtalajon vagy 3 km. nél messzebb fekvő területen 18 K-ban állapítják meg. Majd a háborús viszonyokkal kapcsolatos, más fontos ügyekkel is foglalkoztak. — Ugyancsak Szabolcs vármegye székelyhelyén, Nyíregyházán: Balla Jenő polgármester 2000 libát, 4 waggon káposztát vásárolt és a közönség között méltányos árakban árussítja. Kacsákat s egyéb baromfiakat, juhokat, tojást és más élelmiszereket is hasonlóképp közvetít — természetesen nyereség nélkül — a közönség részére. — A nyíregyházi főgimnázium kormányzótanácsa Meskő László orsz. képviselő, főgimn. felügyelő elnöklésével a tanárok és családtagok részére okt. 1-től egy évre drágasági pótlékot szavazott meg az egyházközség bölcsességéből már 40 év óta gyűjtött rendkívüli tartalék-tökéből, mely 1914. év végén 33,286 K-t tett ki. A drágasági pótlék minden házastárs részére 200—200 K, 24 éven alul levő gyermekük részére 100—100 K. — Hunyadvármegye törvényhatósági intézőbizottsága az alispán elnökletével tartott ülésében felhatalmazást adott a járási főszolgabíró részére, hogy a vulcsesi kincstári erdőből való fahordásra, illetőleg a kitermelt tűzi-

fának Dávára való szállítására: Veszely, Vulcsesd, Kármuncs és Bojábíroz községek fuvarosait kötelezhesse. Szóval a mélyebben gondolkodó és szelesebb látókörrrel bíró vezérek mindenütt hadat izennek az egyesek kapzsisága és uzsorája ellen, a kik az ellenség kiehezletési taktikájához szegődtek.

— **Katonai előléptetések.** Rothenary Albert ezredes, a székelyudvarhelyi cs. és kir. 82. gye. parancsnoka Dr. Piskóthy István, Tóth Károly, Domian János, Soós Kálmán, Zöldag László, Gábor Lajos, Klettenhofi Klette Vilmos, Péter Gábor egyévi önkénteseket — egyévi önkéntes, c. őrmestereknek; Lengyel Árpád egyévi önkéntes, orvosnövendék — egyévi önk. orvosnövendék tizedesnek; Ambróz János örvezető, címz. szakaszvezető — valóságos szakaszvezetőnek; Máté Sándor és Simon Albert népf. gyalogosokat — népf. tizedeseknek; Péter Jenő pótt. — póttartalékos, c. tizedesnek; Rancz Ignác népf. gyalogost — népf. gy., c. örvezetőnek léptette elő.

— **Az iparos és kereskedő tanulók ünnepi templomba menetele körül,** eddig nagy mulasztások történtek, holott az 1884. XVII. t.-c. 62. §-ának b) pontja értelmében a munkaadók erre időt engedni kötelesek. Most Baró Harkányi János kereskedelemügyi miniszter 41163—1915. IV. B. sz. rendeletével, a másodfokú iparhatóságokat felhívja, hogy a törvényben előírtakra fokozott figyelmet fordítsanak. Nézetünk szerint — Székelyudvarhelyt nem annyira a munkaadókban, mint az ipariskola órabeosztásánál van a hiba, mert vasárnaponként d. e. 9—12 óráig, tehát éppen az istentisztelet ideje alatt van a rajzóra. Ezért aztán a tanulók templomba egyáltalán nem mehetnek. Vajon nem lehetne-e a tanítási időbe kapcsolva, vasárnaponként d. e. 11—12 óra között, a tanulókat istentiszteletre vezető tanári felügyelettel?

— **Jutalom a hadifoglyokért.** A belügyminiszter egyik rendelete szerint azok, akik szökött hadifoglyokat elfognak, vagy elfogatásukat lehetővé teszik, a katonai hatóság részéről 10—25 korona jutalomban részesülnek.

— **Felekezeti iskolák községi segélye.** Adott esetből kifolyólag elvi szempontból is érdekes határozatot hozott a belügyminiszter abban a kérdésben, hogy a felekezeti iskolák részesíthetők-e a politikai községi részéről segélyben. A belügyminiszter kimondotta, hogy az 1868. évi 30. törvények alapján nincs törvényes akadálya annak, hogy a politikai község a községi felekezeti iskoláját segélybe részesítse akkor is, ha az iskolafenntartó a segélyezésnél régi gyakorlat jogcíme nem is hivatkozhatik. Különösen nincs elvi akadálya a segélyezésnek oly helyen, ahol a felekezeti iskola az egyetlen iskola, mert ott a politikai község

ezáltal mentesül az iskola felállítására kötelezettség alól. Viszont az ily segélyezésből, mely a konkrét esetben az iskola építési költségeihez való hozzájárulásból állott, nem származhat a községre állandó segélyezési kötelezettség.

A világháborúban megsebesült, meghalt vagy hadifogságba jutott — Csik-, Háromszék-, Marostorda-, Tordaaranyos- és Udvarhely-vármegyék bármelyik közséjébe tartozó s külön a hős 82-ös katonák hiteles és teljes névsorát egyedül a „Szekelyország“ c. ujság közli. E lapot három hónapig 2 K 50 fillérért bárhova s így a táborba is bérmentesen elküldi a „Szekelyország“ kiadóhivatal, mely Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt van. — **Rendelje meg azonnal!** Posta-utalványra írja le a címet és küldje be a csekély előfizetést, melynek vétele után hetenként pontosan kapja a „Szekelyország“-ot, a székelység hű barátját.

Kolera és tifusz ellen

kipróbált és számtalan esetben feltétlenül bevált gyógyítási módszer tartalmaz a néh. Derzsi József pap-tanár ÉLET KÖNYVÉ,

mely 3 koronáért kapható a „Szekelyország“ kiadóhivatalában, Székelyudvarhelyt.

Népjegyek, megírók és mindenféle nyomtatványok készítőinek e lap kiadóhivatalában.

Ismerősei, jóbarátai körében mindenki ajánlja a „Szekelyország“-ot

Nyomtatta és kiadja BETEGH PÁL könyvnyomtató int. Székelyudvarhelyt.